

Veronika Dundure (Latgaliešu valodas, literatūras un kultūrvēstures asociācija, LVLKSA)
**LATGALIEŠU RAKSTU VALODA UN NOVADMĀCĪBA: PROBLĒMAS UN
 RISINĀJUMI**

Atslēgas vārdi: *latgaliešu rakstu valoda, novadmācība, reālā situācija, attieksme.*

1. Nacionālās audzināšanas pamatā ir nacionālās mentalitātes noteiktu vērtību un attieksmju sistēma, kura veidojas arī ar sava novada izzināšanu un tautas tradīciju saglabāšanu, apgūšanu un kopšanu.

2. Pilnvērtīga, garīgi bagāta personība ar plašu un kultūrcentrētu pasaules redzējumu nevar izveidoties bez nacionālās un reģionālās identitātes apziņas, kuru veido sava novada kultūrmantojuma, savas vietas, vēstures un valodas zināšana.

3. Apgūstot latgaliešu rakstu valodu un novadmācību, jaunā paaudze iepazīst sava novada kultūrvēsturi, tās savdabību, mācās būt, lai attīstītu garīgi bagātu personību ar savu nacionālo pašcieņu.

4. LVLKSA projektos, piesaistot valodniekus un izglītības speciālistus, ir izstrādāti mācību priekšmetu „Latgaliešu rakstu valoda 5.-9. kl. un 10.-12. kl.” un „Novadmācība” standarti un eksperimentālās programmas, Rēzeknes pilsētas un atsevišķās dažādu novadu (Nautrēnu v-sk., Baltinavas v-sk., Tilžas v-sk. u. c.) skolās skolotāji fakultatīvi un interešu izglītības pulciņos māca gan latgaliešu rakstu valodu, gan novadmācību vai arī tikai novadmācību.

5. Citos Latvijas novados skolēni izzina savu novadu: Alsungas novadā (ir mācību grāmata „Suitu novada mācība”), Beverīnas novadā māca novada vēsturi (www.trikatasvesture.beverina.lv), Siguldas novadā ir sava novada vēstures grāmata. Aptaujas liecina, ka arī Kurzemes skolotāji ir ieinteresēti, lai skolēni apgūtu novadmācību.

6. Mācību priekšmeta „Novadmācība” mērķis ir sekmēt skolēnu vērtību sistēmas veidošanos, attīstot cieņpilnu attieksmi pret ģimenes un dzimtā novada vērtībām, vēsturi un dabu, audzinot lepnumu par savu dzimto pusi.

7. 2015. gadā Latgales skolās, veicot skolēnu un viņu vecāku aptauju par viņu attieksmi un gribu apgūt latgaliešu rakstu valodu, kā arī izzināt novadu, var secināt, ka gan skolēni (vidusskolā pat 90%) grib izzināt, gan viņu vecāki vēlas (piemēram, sākumskolā – 76%, pamatskolā – 80%), lai bērni apgūtu sava novada kultūrmantojumu.

8. Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijā (turpmāk – RTA) ir tapuši mācību līdzekļi, kas ir izmantojami novadmācības priekšmeta apguvei, tomēr novadmācības iedzīvināšanai būtu nepieciešams valstisks atbalsts mērķdotācijas veidā skolotāju atalgojumam, kā arī valsts pasūtījums atbilstošu mācīblīdzekļu un programmu plānveidīgai sagatavošanai un izdošanai.

9. Šķiet, ka pilnīgi skaidras motivācijas priekšmeta apguvei pagaidām nav ne skolēniem, ne pat viņu skolotājiem. Tas saistīts ar to, ka skolotājiem nav atbilstošas izglītības, lai šādu priekšmetu varētu kvalitatīvi mācīt, kā arī nav viena konkrēta mācību līdzekļa. RTA ir organizējusi mūžizglītības kursus un seminārus novadmācībā, skolotāji paši ir veidojuši eksperimentālas programmas kursa apguvei, tāpat LVLKSA ir organizējusi skolotājiem vasaras nometnes-kursus „Vosorošona” par tēmu „Novadmācība skolā”, tomēr tas ir nepietiekami, jo, pirmkārt, organizētos pasākumus apmeklē tikai dažu novadu skolotāji, otrkārt, pietrūkst konkrēta mācību līdzekļa, kas aptvertu Latgales novadu savdabību un kurā kā galvenais komponents būtu latgaliešu rakstu valoda.